

Forbundet for Sosial Oppreisning.

Oslo 18. jan. 1951.

105905

T i l

S t o r t i n g e t

v/Justisnemnda.

Forbundet for Sosial Oppreisning rettet 20. mars 1950 en henvendelse til Stortinget angående rettsoppgjøret. Her ble pekt på en rekke sider ved oppgjøret, hvor en revisjon var nødvendig. Forbundet vil få lov til å supplere denne henvendelse med noen korte opplysninger.

Den 17. og 18. juli 1950 ble det i Göteborgs Handels- og Sjøfarts-Tidning offentliggjort to artikler om det norske rettsoppgjør, skrevet av den kjente svenske jurist, borgermester Erik Bendz. Avskrift av de to artikler vedlegges. Den første het "Utrensningen i Norge én engang" og den annen "Summum jus summa injuria". De inneholder en oppsiktsvekkende og, man må kunne si, knusende kritikk av viktige sider av oppgjøret.

Om den såkalte Haaland-dom, hvor Høyesterett fastslo med 7 mot 4 stemmer at det blotte medlemskap i NS var bistand til fienden etter straffelovens paragraf 86, uttaler Bendz bl.a.: "De domar som fällts med stöd av det svaga Haalandsprejudikatet bör omprövas. På andra håll i världen får vi snart sagt dagligen se hur lätt det går att sätta stämplén "landsförrädare" på politiske meningsmotståndare. Spären förskräcka".

Særlig hard er Bendz's kritikk av Stephansondommen. Det var i denne dom at Høyesterett med 8 mot 3 stemmer uttalte seg for at alle medlemmer av NS-partiet var solidarisk økonomisk ansvarlige for den skade som det ble påstått av NS-partiets ledelse hadde påført den norske stat. Bendz er med rette rystet over dette resultat, og han spør: "Finns det någon svensk jurist som vil hävda att minoriteten här dömdé fel?" I disse ordene ligger at hele Sveriges juriststand tar avstand fra dommen. Og her skal man være oppmerksom på at dommen gjelder erstatningsretten, hvor vesteuropeisk rettsoppfatning i det store og hele er ens.

Bendz vender seg også mot landssvökanordningens rettighetstap og mot den sterke ulikhet for loven som preger rettsoppgjøret. Han slutter sin omtale av oppgjøret med disse ordene: "Det förefaller som om summum jus även har blivit summa injuria. Det er då en plikt att säga detta - för de dömdas skull och för Norges".

Borgermester Bendz artikler har i Sverige vakt en betydelig oppmerksomhet. I Norge har pressen vært meget forsiktig med å omtale denne kritikk fra vårt naboland, som ble offentliggjort til og med i redaktör Segerstedts gamle avis og på framtrædende plass. De som er ansvarlig for oppgjøret, har imidlertid sikkert fölt at kritikken var særdeles ubehagelig, så meget mer som den er fullt berettiget. I dag finnes det vel neppe heller noen norsk jurist som offentlig tör forsvare det solidarisk økonomiske ansvar som er pålagt NS-medlemmene. Her foreligger et overgrep uten like.

Etterat Forbundets henvendelse ble sendt Stortinget, er det også fra norsk hold - og det ved mange anledninger - framkommet saklig og meget vel underbygget kritikk av oppgjøret.

Vi henviser bl.a. til en i "8 Mai" for 5. oktober 1950 offentliggjort artikkel om "Garantier mot rettsstridige dommer" av høyesterettsadvokat Gustav Heber. Med tanke på Haalanddommen og Stephansondommen uttaler Heber at Lagtinget bør bli "utstyrt med myndighet til å kassere åpenbart uriktige høyesterettsdommer".

Han sier videre: "For subjektivt innstilte dommere ligger der en stor fristelse til vilkårlighet deri at de er sikker på at de dommer i siste instans, og vet at ingen kan kassere eller revidere deres dom. Litt mindre sikkerhet herpå vil mane til den største forsiktighet når de objektivt skal avgjøre hva som virkelig er lands lov og rett, og vil styrke dem til å motstå fristelsen til å la seg lede av subjektive impulser. Hvis ikke høyesterettsdommen i Haalandsaken og Stephansonsaken blir kassert, men fremdeles skal stå som præjudikater også utenfor de såkalte landssviksaker, vil der vedbli å herske det rene retts kaos her i Norge i alle erstatningsprosesser, og vi vil ikke her igjen komme inn i normale forhold før vi får en helt ny lov om skadeserstatning som utsletter de to forannevnte dommer som præjudikater, og en slik ny lov vil det være full grunn til å gi tilbakevirkende kraft på de to nevnte dommer og alle andre dommer som måtte være avsagt på grunnlag av dem som præjudikater eller på forlik innført på samme basis".

Vi henviser videre til en artikkel av høyesterettsadvokat Heber i "8 Mai" for 2., 11., og 18. desember 1950. Den handler bl. a. om Stephansondommen og har fått den talende tittel "Plyndring". Utklipp av artikkelen vedlegges.

Den kritikk som heber retter mot Høyesterett, eller retter sagt mot de høyesterettsdommere som er ansvarlige for Haalanddommen og Stephansondommen, forekommer oss å være av en meget alvorlig karakter. Kritikken gjelder også de personer som har gjort bruk av de opplagt gale høyesterettsdommer.

Av betydning er det også å merke seg at prinsippet om det "solidariske ansvar" som er blitt lansert under rettsoppgjøret her i Norge, uttrykkelig er blitt avvist av de vestalliertes representanter under Nürnbergprosessene. "At slikt prinsipp som det solidariske skyldansvar hører ikke hjemme i en kultivert rettsstat", ble det sagt fra dommeretet. Ikke desto mindre har dette prinsipp tjent som et hovedgrunnlag under oppgjøret her hjemme og - trass i all kritikk som er fremkommet - er det fremdeles dette prinsipp som er det rådende når det gjelder bedømmelsen av det økonomiske ansvar.

Forbundet tillater seg påny overfor Stortinget å framholde, at det er absolutt påkrevet at rettsoppgjøret underkastes en gjennomgripende revisjon. Hensynet til rett og rettferdighet må i en rettsstat veie mer enn prestisjehensyn. Dette er i dag ingen tvil om at det er prestisjehensyn som hindrer at det blir båret på den klare urett og urettferdighet som det norske rettsoppgjør rommer.

Arbeidsgt

Formann.

Varaformann.

Vedlegg.

Sekr.